U.Ü. FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ
SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ
Yıl: 20, Sayı: 31, 2016/2

TEŞVİK SİSTEMİNİN MADEN SEKTÖRÜNE ETKİLERİ VE GÜNCEL DÜZENLEMELER

Taner ERCAN *

ÖZET

Küreselleşme sürecinin de etkisi ile ülke ekonomilerinde önemli dalgalanmalar yaşanmaktadır. Söz konusu dengesizlikleri de gidermek adına birçok ülke üretim ve ihracata ilişkin kapasitesini, pazar payını artırmaya yönelik esnek, çok amaç ve araçlı, ekonomiye doğru zaman ve miktarda kanalize edilebilen teşvik sistemleri geliştirmişlerdir. Ülkemizde de bu çerçevede Kalkınma Planları ve Yıllık Programlarda öngörülen hedefler doğrultusunda 2012 yılında Bakanlar Kurulu Kararı yayımlanmış ve ilgili karara istinaden önemli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda yeni teşvik sisteminin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları içeren, Bakanlar Kurulunun 15.06.2012 tarih ve 2012/3305 sayılı "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar"ı 19.06.2012 tarihinde ve söz konusu karara ilişkin 2012/1 numaralı tebliğ 20.06.2012 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. İlgili karar ve tebliğlere göre Türkiye'de madenler öncelikli yatırım çerçevesinde değerlendirilmiş, sektör için önemli bir destek ve gelişim faktörü olmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Yatırım, teşvik sistemi, destek, faiz desteği, maden sektörü, teşvik belgesi.*

* Uludağ Üniversitesi, SBE Maliye Bölümü Doktora Öğrencisi.

ABSTRACT

The Effects of Incentive System For Mining Industry and Current Regulations

There are many important fluctuations in country's economies related with globalisation's effect. Many countries are improved new incentive system which can be insert to economy for prevent to disequilibrium and increase production capacity and improve market shares of their countries. There are made many regulations in this way by 2012 dated council of minister decision and it is stated in our country's development plans and yearly plans. In this context, 15.06.2012 dated and 2012/3305 decision of council of minister regarding "Government Supports Related With Investments" and 2012/1 numbered decision of council of minister endured to enforcement on 20.06.2012 date with official gazette. Mining industry appraised as a preferred investment issues in Turkey according to related official decisions of government and it ensured important support and improvement factor for mining sectors.

Key Words: *Investment, incentive system, support, interest support, mining sector, incentive certificate.*

1. GİRİŞ

Günümüzde artan globalleşme süreci ve dünya ticaretinin Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT), Dünya Sağlık Örgütü (WTO), Avrupa Birliği (AB), Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA) gibi uluslararası kuruluşlar ile bölgesel düzeyde yaygınlaşması sayesinde, pazar hacminin yatırım lokasyonu belirlemesi faktörü de önemli derecede zayıflamıştır. Söz konusu durumda birçok ülke hammadde, yarı mamul ve enerji piyasasında küresel ticareti etkiler hale gelmiştir. Bununla beraber ticari rekabet daha da artarak ülkeler açısından ekonomik kalkınma ve sürdürülebilir büyüme hedefleri ülkelerin vazgeçilmez politikalarının arasında öncelikli hale gelmeye başlamıştır. Ayrıca birçok ülke bu çerçevede oluşabilecek küresel ekonomik istikrarsızlıkların önüne geçmek, üretim ve pazar hacmini arttırmak için çeşitli teşvik programları uygulamışlardır. Ülkeler, küreselleşmenin yarattığı olumsuzlukları da engellemek adına ekonomik kalkınma hedefleri doğrultusunda teşvikler aracılığı ile yatırım hacmini arttırarak istihdamın, ihracatın, vergi gelirlerinin ülke varlıklarına katkısını amaçlamaktadırlar.

Ülkemizde de yatırım kapasitesinin arttırılması, bölgesel gelişmişlik düzeylerindeki farkların ortadan kaldırılması, yatırımların verimli olacak bölgelere yönlendirilmesi, teknolojik gelişmelere entegrasyonun sağlanması ve ulusal ve uluslararası rekabete uyum hedefleri doğrultusunda geçmişten

günümüze kadar birçok teşvik programı uygulanmıştır. Söz konusu programlar zaman içerisinde ekonomik ve siyasi gereklilikler çerçevesinde değişiklikler göstermiştir. Bu kapsamda oluşan teşvik unsurları amaçlanan makroekonomik hedefler doğrultusunda şekillenmiş olup, en son geçerli olan teşvik sistemi Bakanlar Kurulunun 15.06.2012 tarih ve 2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar olmuştur.

2012/3305 sayılı karar birçok destek unsurunu içermekte olup, madencilik sektörü için tarihi bir önem arz etmektedir. Söz konusu karara göre bazı yatırım konuları öncelikli olarak belirlenmiştir. Aralarında madencilik sektörünün de bulunduğu kararın 17. maddesine göre, öncelikli yatırım konuları belirlenmiş ve bu konularda yatırım yapan yatırımcılara ülkenin neresinde veya hangi bölgesinde olursa olsun 5. bölgede uygulanan teşvik ve desteklerine sahip olacağını hüküm altına almıştır. Bu kapsamda madenlere ayrıcalıklı bir destek sağlama çabasının gösterilmekte olduğu ilgili karar ile tevsik edilmiştir. Ayrıca bunun bir göstergesi de "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin" 2012/1 sayılı usul ve esasların belirlenmiş olduğu tebliğdir. Ülkemizde söz konusu karar ve tebliğe ilave olarak günümüz ticari hayatının ihtiyaçlarına cevap verilebilmesi için birçok değişikliğin yapıldığı gözlemlenmektedir. Bu makalede 2012/3305 sayılı karar doğrultusunda yürürlükte bulunan teşvik sisteminin maden sektörüne etkileri ve bu kapsamda yapılan son değişiklikler ile teşvik uygulamalarında sektörün ihtiyaçlarına yönelik tavsiyeler belirtilecektir.

2. TEŞVİK KAVRAMI VE TÜRKİYE'DE TEŞVİKLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1. Teşvik Kavramı ve Önemi

"Teşvik" kavramı, belirli ekonomik faaliyetlerin diğerlerine oranla daha fazla ve hızlı gelişmesini sağlamak amacıyla, devlet tarafından çeşitli yöntemlerle verilen maddi ve maddi olmayan destek, yardım ve özendirmelerdir. Bu kavramın tanımına bakıldığında teşvik, bir ekonomide ulaşılması hedeflenen ekonomik ve sosyal amaçlar doğrultusunda gelişmesi istenen ekonomik faaliyetlere devlet eliyle sağlanan maddi, hukuki destekler ve kolaylıklar şeklinde ifade edilmektedir (Topaloğlu ve Ercan, 2012: 49).

Bir başka tanıma göre teşvik, Arapça sevk kökünden türemiş olup sevk verme, cesaretlendirme, gayrete getirme ve kışkırtma anlamına gelmektedir. Teşvik, belirli ekonomik faaliyetlerin diğerlerine oranla daha fazla ve daha hızlı gelişmesini sağlamak amacıyla, kamu tarafından çeşitli yöntemlerle verilen maddi ve/veya gayri maddi destek, yardım ve özendirmeler olarak da tanımlanabilir (İncekara, 1995: 9).

1994 Dünya Yatırım Raporunun yapmış olduğu tanıma göre ise teşvikler, yatırımın yapılacağı alanın, yapılacak yatırım büyüklüğünün; yatırım maliyetlerinin azaltılması, karlılığının arttırılması ve/veya karşılaşılan risklerin azaltılması yollarının kullanılması suretiyle hükümet tarafından yatırımcıya sunulan avantajlardır. Teşvikler kısaca hükümetlerin yatırımcılara, yatırım projesinin büyüklük, tür ve konumunu etkilemek amacıyla sağladığı finansal destekler olarak tanımlanabilir (Kaymak, 2005: 11).

Bahsedilen tanımlarda yer alan anlayışların temelinde kaynakların ülke ekonomisi açısından daha yararlı kabul edilen alanlara yönlendirilmesi söz konusudur. Burada önemli olan nokta, teşviklerle elde edilmesi gerekenlerin, yani amaçlananların ne olduğu ve bunlar karşısında ne gibi ödünler verileceğidir. Devletlerin teşvik yoluyla ne amaçladığı, uygulanan ekonomik düzene göre değişmekle birlikte en temel hedef, refah seviyesinin yükseltilmesi, bölgeler arası dengesizliklerin giderilmesi ve belirli mal ve endüstri gruplarının da rekabete dayanabilir hale getirilmesi şeklinde ifade edilebilir. Teşvikler, temelde sosyal faydaları özel faydalarını aşan üretim faktörlerinin, faaliyete geçirilmesi amacıyla uygulanan maddi veya hukuki uygulamalardır. Bu bağlamda teşvikler özellikle üretimin desteklenmesi ve arttırılması ile ekonomik büyümenin gerçekleştirilmesinde oldukça büyük önem arz etmektedir (Kokko, Ari ve Magnus, 2003: 6).

Global ekonomilere bakıldığında bazı ülkeler rekabetin getirdiği ilave maliyetleri özel yatırım projelerine verilen direkt destekler ile aşmaya çalışmaktadırlar. Maliyeti yüksek olan bu rekabet faktörüne rağmen ayrıca bölgesel desteklerin avantajlarından da yararlanmaktadırlar. Bu kapsamda yararlanılan teşvikler ve iyileştirmeler çerçevesinde yatırımcılar başta proje ve üretim, pazar risklerini azaltmakta, yolsuzluk ve yönetimsel olumsuzlukların önüne geçmektedirler (Cho, 2013: 106).

Teşvikler gelişmekte olan ülkelerde iç piyasanın büyümesinde, dış piyasalarda rekabet gücünün artmasında ve dolayısıyla ihracat gücünün artmasında, bölgesel dengesizliklerin azaltılmasında ve refah düzeyinin artmasında önemli bir yere sahiptir. Teşvikler, yatırım ve kaynak kıtlığı, kurumsallaşma yetersizliği, doğal kaynaklardan yeterli düzeyde faydalanılamaması, girişimcilerin eğitim yetersizliği gibi nedenlerde gelişmekte olan ülkelerde ekonominin temeline dayandırılmaktadır (İncekara, 1995: 10).

2.2. Türkiye'de Teşviklerin Tarihsel Gelişimi

Gelişmiş ülkeler, kaynakların daha iyi kullanılmasında, verimliliğin artmasında ve işsizlik oranın minimumda tutulmasında teşviklere ihtiyaç duymaktadır. İster gelişmiş, ister gelişmekte olan ülkelerde olsun, teşvikler gerçekleştirilmesi zor yatırımların hayata geçirilebilmesi için, yatırımcısına

önceden veya sonradan verilen ödüllerdir. Ülkeler, kaynaklarına, coğrafi konumlarına, gelişmişlik düzeylerine, politik durumlarına göre yatırım stratejileri belirlemektedirler. Teşviklerin esası ekonominin büyümesi için yapılıyor olması amacına yönelmekte olup, bu sürecin dünya genelinde yıllar itibarı ile üç aşamadan geçtiğini belirtmek mümkündür, bunlar;

- 1940'lı yıllarda üretim maliyetlerinin azaltılmasına yönelik, düşük maliyetli krediler, emlak vergisi indirimleri ve ucuz arazi tahsisleri gibi politikaların olduğu birinci aşama,

- 1970'li yıllarda başlayıp 1980'lere kadar devam eden, teşviklerin sosyal maliyetinin beklenen faydasının üzerine çıkmaya başlaması ve verilen vergisel avantajlara rağmen beklenen yatırımların yetersiz olması nedeniyle teşvik tedbirlerinin küçük ve orta ölçekli kuruluşların yaratılması veya genişletilmesi üzerinde odaklanmış olduğu ikinci aşama,

- 1980'lerin sonlarında ortaya çıkan, rekabetçilik üzerine odaklanmış "esnek üretim" anlayışı ile bütünleştirici, ana firmanın yerel üretim ağı içinde yer alan küçük firmaların yeni teknoloji ve nitelikli işgücünü daha etkin bir organizasyon içinde rekabet, işbirliği, karşılıklı güven ve dayanışma içinde kullanan bir stratejinin teşvik politikalarının oluşturduğu üçüncü aşamadır (Küçüker, 2000: 135).

Ülkemizde ise genel olarak teşvik sistemi ve teşvik politikalarının tarihi gelişimi Osmanlı İmparatorluğu'na kadar uzanmaktadır. Türkiye'deki teşvik uygulamalarında izlenen politikalar, dönemler itibariyle ülkede izlenen iktisat ve maliye politikaları ile paralel bir gelişim göstermiştir. Türkiye'de genel olarak dönemler itibariyle izlenen politikalar şöyle sıralanabilir:

a) 1923-1929 dönemi karma ekonomi politikasının uygulandığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde dış ticaret politikaları üzerinde Lozan Anlaşması hükümlerinden kaynaklanan sınırlamalar hakim olmuştur. 1927 yılında çıkartılan 1055 sayılı "Teşviki Sanayi Kanunu"nda sınaî işletmelerin kuruluş döneminde alınması gereken vergi, resim ve harçlardan indirim yapılması ve muafiyet sağlanması; makine, tesis, hammadde ve yardımcı madde alımlarında gümrük muafiyeti sağlanması gibi birtakım vergi teşviklerine yer verilmişse de hedefler gerçekleştirilememiştir,

b) 1929-1940 döneminde, Türkiye ekonomisi dışa kapanmış ve devlet desteği ile korumacı, milli bir sanayileşme hareketine girişilmiştir,

c) 1940-1960 döneminde, dışa kapalı, korumacı ve dış dengeye önem veren politikalar terk edilerek liberal politikalar uygulanmaya başlanmıştır,

d) 1960-70 yılları: 1960'larda ekonomi politikalarında planlama dönemi başlamıştır. Türkiye'de teşvik araçları gerçek anlamı ile planlı

dönemde uygulamaya konulmuştur. Bu dönemde ithal ikameci tüketim sanayilerinin kurulması, teşviki ve iç piyasaya yönelik bir sanayileşme politikasının benimsendiği bir dönem olmuştur.

e) 1970-80 yılları arasında ara ve yatırım malları sanayinin kurulması ve teşviki hedeflenmiştir,

f) 1980 yılından bu yana dışa açık ve liberal bir ekonomi politikalarının uygulanması söz konusudur. 1980'lerden sonra ithal ikameci politika terk edilmiş, ithalatta uygulanan kontrol ve yasakların kaldırılması süreci başlatılmıştır. Uygulanan politikalarla ihracat artışının sağlanması da hedeflendiğinden ihracatın teşvik edilmesi yönündeki politikalara hız verilmiştir (Giray, 2008: 84)

Türk teşvik sistemi açısından önemli bir dönüm noktası 1985 yılıdır. Bu yılda karşılıksız hibe şeklinde bir teşvik aracı olan "Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu" (KKDF) uygulaması başlatılmış ve bu sayede teşvikli yatırımlarda büyük bir artış sağlanmıştır. Ülkemizdeki teşviklerin gelişimi açısından önemli diğer bir gelişme ise, 1996 yılında Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) üye olunması ve Gümrük Birliği'ne girilmesi için başlatılan süreçtir. Bu süreçle birlikte Türk teşvik sisteminde ciddi değişiklikler yaşanmış ve yatırım teşviklerinde sektörel seçicilik yerine bölgesel gelişmişlik düzeyleri temel alınmıştır. Ülkemizde yatırımların teşviki açısından oldukça önemli diğer bir gelişme ise 16 Temmuz 2009 tarih ve 27290 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 2009/15199 sayılı teşvik sistemidir (Tuncer, 2009). Bu teşvik sistemi öncelikle, illerin özelliklerini ve potansiyellerini dikkate alan teşvik araçlarıyla desteklenen yeni bir sistem olarak ortaya konulmuştur. Söz konusu sistemle birlikte Türkiye'nin bölgelerarası eşitsizliklerini gidermek ve bölgesel gelişmesini sağlamak amacıyla 40 yıldır uygulanmakta olan "kalkınmada öncelikli yöreler" politikası sona erdirilmiş ve sosyal ekonomik gelişmişlik açısından 4 bölge olarak kademelendirilerek, 81 ilin tamamı teşvik kapsamına alınmıştır (Yavan, 2011: 67).

2009/15199 sayılı teşvik sistemi önceki teşvik yapılanmalarından daha geniş kapsamlı olmasına rağmen ekonomide karşılaşılan hızlı gelişmelere yeterince cevap verememiştir. Bu nedenle ekonomik riskleri bertaraf etmek ve yüksek büyüme oranlarının devamlılığını sağlamak, ithalatı ikame etmek ve dış kaynakları etkin bir şekilde kullanmak için var olan teşvik sistemini daha avantajlı hale getiren ve teşvik unsurlarını artıran yeni bir düzenleme ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda 19 Haziran 2012 tarih ve 28328 Sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkındaki Kararı" ile mevcut teşvik sistemi yeni baştan düzenlenerek bölge sayısı 6'ya çıkarılmıştır. Söz konusu karar irdelendiğinde, kalkınma planları ve yıllık programlarda öngörülen

hedefler doğrultusunda tasarrufların katma değeri yüksek yatırımlara yönlendirilmesi, üretim ve istihdamın artırılması, uluslararası rekabet gücünü artıracak ve araştırma-geliştirme içeriği yüksek bölgesel ve büyük ölçekli yatırımlar ile stratejik yatırımların özendirilmesi, uluslararası doğrudan yatırımların artırılması, bölgesel gelişmişlik farklılıklarının azaltılması, kümelenme ve çevre korumaya yönelik yatırımlar ile araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin desteklenmesi amaçlanmıştır (Resmi Gazete, 2012/3305: 1).

3. MADEN SEKTÖRÜNÜN TEŞVİK SİSTEMİ İÇİNDEKİ KONUMU VE SEKTÖRE SAĞLANAN DESTEKLER

Madenciliğin teşvik konusunda yer alan kanuni süreci şu şekilde gerçekleşmiştir. İlk defa 3213 sayılı Kanun ile kalkınmada birinci derecede özellikli yörelere uygulanan yatırım indirimi, gümrük muafiyeti ve taksitlendirmesi, kredilerde faiz farkı iadesi gibi teşvik tedbirlerinden madencilik sektörünün de yararlanacağı esası tevsik edilmiştir. 5177 sayılı Maden Kanunun 9. maddesinde de değişiklik yapılarak madencilik faaliyetlerinin Bakanlar Kurulu'nun tanıdığı teşviklerinden yararlanacağı şeklinde düzenlemeye gidilmiştir. 5177 sayılı kanun tasarısındaki teşvik tedbirlerinden "en üst seviyede" ibaresi madde metninden çıkarılmış olup, 5177 sayılı Kanunla getirilen 9/I fıkra hükmü şu şekildedir: "Madencilik faaliyetleri Bakanlar Kurulu tarafından belirlenen teşviklerden yararlandırılır." Somut bir madencilik teşviki olarak, ürettiği madeni yurt içinde ve kendi tesisinde işleyip ek katma değer sağlayanlardan, Devlet hakkı oranı yarıya düşürülmüştür. 5995 sayılı kanun birinci fıkraya "Ancak hazır beton, asfalt ve yapı elemanları üretim tesisleri, imalat sanayi sektörü dışında madencilik faaliyeti kapsamında değerlendirilmez." cümlesini eklemiştir. Anlam olarak ifade düşüklüğü taşıyan bu cümleye göre, hazır beton, asfalt ve yapı elemanları üretim tesisleri teşvikten yararlanacak madencilik faaliyeti sayılmamaktadır. Kanun koyucu, sayılan bu faaliyetleri madencilik teşviklerinin dışında bırakmak istemiş, 5177 sayılı Kanunla I. Grup madenler ve mıcır ile kaba inşaat, baraj, gölet, liman, yol gibi yapılarda kullanılan her türlü yapı hammaddesinin teşvik vermeye yeterli katma değer yaratılmayacağını peşin olarak varsaymış ve teşvik kapsamı dışında tutmuştur. Nitekim zamanla 5177 sayılı Kanun'un I. Grup madenler ve mıcır ile kaba inşaat, baraj, gölet, yol gibi yapılarda kullanılan her türlü yapı hammaddesinin her türlü teşvikin kapsamı dışında tutan hükmü yumuşatılma gereği duyulmuştur. 5446 sayılı Kanun, söz konusu madenleri her türlü madencilik teşvikleri dışında bırakan 9/III fıkra hükmünü yürürlükten kaldırmıştır. Onun yerine sayılan bu madenlerin sadece Devlet hakkının %

50 indirimli alınacağını öngören 9/II fıkra hükümlerinden faydalanamayacağını öngörmüştür. Fakat 5995 sayılı Kanunla 9/I eklenen hükümle hazır beton, asfalt ve yapı elemanları üretim tesisleri, teşvik kapsamı dışında bırakılmaktadır. Bu durumda, 5446 sayılı Kanunla yapılan değişikliğin bir anlamı kalmamıştır. Dolaylı olarak 5177 sayılı Kanunla getirilen I. Grup madenler ve mıcır ile kaba inşaat, baraj, gölet, yol gibi yapılarda kullanılan her türlü yapı hammaddesinin madencilik teşvikleri kapsamı dışında bırakan sisteme geri dönülmüş olmaktadır. (Topaloğlu, 2011)

Söz konusu sürecin ardından Bakanlar Kurulunun 15.06.2012 tarih ve 2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar madencilik sektörü için tarihi bir önem arz etmekte olup, bazı yatırım konuları öncelikli olarak belirlenmiştir. Kararın 17. maddesine göre öncelikli yatırım konuları belirlenmiş ve bu konularda yatırım yapan yatırımcılara ülkenin neresinde veya hangi bölgesinde olursa olsun 5. bölgede uygulanan teşvik ve desteklerine sahip olacağını hüküm altına almıştır. Karara göre öncelikli yatırım konuları hakkındaki 17. maddesinin g bendinde belirtildiği üzere, 3213 sayılı Maden Kanuna göre I. Grup olarak öngörülen madenler ve diğer gruplarda yer alıp mıcır olarak kullanılan madenler teşvik sistemi kapsamı dışında tutulmuştur. Yine İstanbul ilinde gerçekleştirilecek istihraç ve/veya işleme yatırımları da teşvikten yararlanamayacaktır. Bu iki istisnanın dışında Türkiye'nin neresinde olursa olsun maden istihraç yatırımları ve/veya maden işleme yatırımları 5. bölgede uygulanan bölgesel desteklerden faydalanabilecektir. Ancak söz konusu madencilik yatırımları, 6. bölgede yer almaları halinde daha avantajlı olan 6. bölge desteklerine tabii olacaktır (Topaloğlu ve Ercan, 2013: 58).

2012/3305 karar sayesinde madenlere ayrıcalıklı bir destek sağlanması gerçekleşmiş ve maden teşvik sürecine önemli bir katkı sağlayacağı öngörülmüştür. Ayrıca bunun bir göstergesi de Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin 2012/1 sayılı usul ve esasları belirlenmiş olduğu tebliğdir. Madencilik sektörü 5. bölge teşviklerine sağlanan destekler sayesinde önemli ayrıcalıklara sahip olmaktadır. Bu çerçevede genel hatlarıyla 2012/3305 sayılı kararın 17/g maddesine istinaden öncelikli yatırım konuları kapsamında değerlendirilen destekler şu şekilde yer almaktadır:

BÖLGESEL TEŞVİKLER							
DESTEK UNSURLARI		I	II	III	IV	V (Maden **istihraç/işleme)**	VI
KDV İstisnası		VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR
Gümrük Vergisi Muafiyeti		VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR
Yatırıma Katkı Oranı (%)	OSB Dışı	15	20	25	30	40	50
	OSB İçi	20	25	30	40	50	55
Sigorta Primi İşveren His. Desteği (Destek Süresi)	OSB Dışı	2 YIL	3 YIL	5 YIL	6 YIL	7 YIL	10 YIL
	OSB İçi	3YIL	5 YIL	6 YIL	7 YIL	10 YIL	12 YIL
Yatırım Yeri Tahsisi		VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR
Faiz Desteği		YOK	YOK	VAR	VAR	VAR	VAR
Gelir Vergisi Stopaj Desteği		YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	10 YIL
Sigorta Primi İşçi Hissesi Desteği (Destek Süresi)		YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	10 YIL

Kaynak: 2012/3305 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

3.1. KDV İstisnası

2012/3305 sayılı "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar"ın 10. maddesinde belirtildiği üzere 25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu gereğince, teşvik belgesine haiz yatırımcılara bu kapsamında yapılacak makine ve teçhizat ithal ve yerli teslimleri KDV'den istisna edilebilir. Aynı hüküm, teşvik belgesinin veya teşvik belgesi kapsamı makine ve teçhizatın devir işlemleri ile makine ve teçhizat listelerinde set, ünite, takım vb. olarak belirtilen malların kısmi teslimlerinde de uygulanır. (Resmi Gazete, 2012/3305: 10).

3.2. Gümrük Vergisi Muafiyeti

Kararnamenin 9. maddesinde gümrük muafiyeti düzenlenmiştir olup, maden yatırımları bilindiği gibi 5. bölgede uygulanan teşvik ve desteklerine sahiptir. Ayrıca, teşvik belgelerinde ithal sabit yatırımlara önemli katkı sağlayacak olan gümrük muafiyeti maden istihraç yatırımları ve/veya maden işleme yatırımları için de var olan destek unsurudur. Bu kapsamda katma değer vergisi istisnasında olduğu gibi, teşvik edilmeyecek yatırım konuları ile aranan koşulları sağlamayan yatırım konuları hariç olmak üzere, asgari yatırım tutarının üzerindeki tüm teşvik belgeli yatırımlar için uygulanabilecek bir teşvik aracıdır.

Yine kararnamenin 9. maddesinin 6. fıkrasında, teşvik belgesine müracaat edilme şartı ile teşvik belgesine bağlanmamış makine ve teçhizatın ithaline de Bakanlığın görüşüne istinaden Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca, teşvik belgesi kapsamında muafiyet tanınabilecek ve istisna edilebilecek vergi ve kesintilerin toplam tutarı kadar teminatın alınması suretiyle müsaade edilebilmektedir. Bu maddeye göre maden istihraç yatırımları ve maden işleme yatırımlarının vazgeçilmez parçası olan makine ve teçhizatların ithalatı esnasındaki muafiyet açısından da büyük önem arz etmektedir. Uygulama sürecinde teminatla ithalatta, bir defada verilecek teminat süresi azami altı aydır. Teminat süresi içerisinde teşvik belgesinin düzenlenememiş olması halinde süre uzatımı için Gümrük ve Ticaret Bakanlığına müracaat edilmekte olup, teminatın başlangıç tarihi, eşyanın serbest dolaşıma giriş tarihidir. Yatırımcının, teminatın çözümü için teminat süresi içinde (ek süreler dahil) teşvik belgesi ve eki ithal makine ve teçhizat listesi ile birlikte Gümrük ve Ticaret Bakanlığına müracaat etmesi gerekir, aksi takdirde teminat irat kaydedilmektedir. (Resmi Gazete, 2012/3305: 9).

3.3. İndirimli Kurumlar Vergisi Oranı Yoluyla Yararlanılacak Destek

Kurumlar Vergisi Kanununun (KVK) 32/A maddesi ve 2009/15199 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı çerçevesinde büyük ölçekli yatırımlar ve bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında gerçekleştirilen yatırımlarda, gelir veya kurumlar vergisi öngörülen yatırıma katkı tutarına ulaşıncaya kadar bölgelere göre değişen oranlarda vergi indirimine konu edilmekte olup, indirimli kurumlar vergisi oranı uygulamasına yatırımın kısmen veya tamamen işletilmesine başlanılan hesap döneminden itibaren sadece bu yatırımdan elde edilen kazanca uygulanabilmektedir (Resmi Gazete, 2012/3305: 15).

Bu durum yatırımcılar açısından, yatırımın finansmanında katkı sağlaması açısından çok yeterli görülmemiş ve eleştiri konusu edilmiştir. Destekten sadece işletme döneminde ve yatırım teşvik belgesi konusu yatırımdan elde edilen kazanç üzerinden yararlanılması halinde, destekten yararlanma suresi uzayabilmekte, ayrıca, yatırımcıların diğer ekonomik faaliyetlerinden elde ettikleri kazançların yatırıma yönlendirilmesi zorlaşmaktadır. Yürürlükte bulunan teşvik sistemine, yatırımcının diğer faaliyetlerinden elde ettiği kazançlarına indirimli kurumlar vergisi uygulanması imkanı getirilmek suretiyle, yatırımların finansmanına daha yatırım aşamasında destek sağlanmakta, böylece yatırımlar daha fazla özendirilmektedir.

KVK 32/A maddesinde yapılan değişiklik ve Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar ile belirlenecek illerde, yatırıma başlama tarihinden itibaren ilgili maddeye göre hesaplanacak yatırıma katkı tutarına

mahsuben, toplam yatırıma katkı tutarının % 50'sini ve gerçekleştirilen yatırım harcaması tutarını geçmemek üzere; yatırım döneminde kurumun diğer faaliyetlerinden elde edilen kazançlarına indirimli kurumlar vergisi oranı uygulatmak suretiyle yatırıma katkı tutarını kısmen kullandırmaya, bu oranı her bir il grubu için % 80'e kadar artırma veya % 0'a kadar indirme hususunda Bakanlar Kuruluna yetki verilmektedir. Böylece yatırımcı yatırımlarını tamamen bitirmeden teşvik unsurlarından yararlanmaya başlamaktadır.

Buna göre kurumlar, yatırıma başlama tarihinden itibaren, hesaplanacak yatırıma katkı tutarına mahsuben ;

- 2, 3, 4, 5, ve 6. bölgelerde yapılacak yatırımlar için,
- BKK ile belirlenen yatırıma katkı oranına göre hesaplanan yatırıma katkı tutarı kadar ve,
- yatırım döneminde gerçekleşen yatırım harcaması tutarını geçmemek üzere,
- yatırım döneminde kurumun diğer faaliyetlerinden elde edilen kazançlarına indirimli kurumlar vergisi oranı uygulatmak suretiyle yatırıma katkı tutarını kısmen kullanabileceklerdir (Gökmen, Temmuz 2012).

2012/3305 sayılı Karara göre, 31.12.2016 tarihine (2016/8715 no'lu değişiklik) kadar başlanacak yatırımlar için bölgesel ve büyük ölçekli yatırımlar için ayrı ayrı olmak üzere, öngörülen yatırıma katkı tutarı, vergi indirim oranı ile yatırım ve işletme döneminde uygulanacak yatırıma katkı oranları aşağıda yer almaktadır.

BÖLGESEL TEŞVİK UYGULAMALARINDA VERGİ İNDİRİMİ				
Bölgeler	**Yatırıma Katkı Oranı (%)**	**Vergi İndirim Oranı** (%)	**İşletme / Yatırım Döneminde Uygulanacak Yatırıma Katkı Oranı (%)**	
			Yatırım Dönemi	**İşletme Dönemi**
I. Bölge	15	50	0	100
II. Bölge	20	55	10	90
III. Bölge	25	60	20	80
IV. Bölge	30	70	30	70
V. Bölge	40	80	50	50
VI. Bölge	50	90	80	20

Kaynak: 2012/3305 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

Örneğin Bursa bölgesinde mermer istihracında bulunan bir maden şirketi (Bursa ili 1. Bölgede bulunmasında rağmen) 5. Bölge teşviklerinden faydalanacağından, 20.000.000 TL tutarındaki bölgesel teşvik kapsamında yapmış olduğu bir yatırım üzerinden % 40 yatırıma katkı oranı hesaplanacaktır. Hesaplanan 8.000.000 TL yatırıma katkı tutarı indirimli kurumlar vergisi yoluyla devlet tarafından sağlanacaktır. 8.000.000 TL tutarındaki yatırıma katkı tutarının % 50 si olan 4.000.000 TL yatırım döneminde elde edilen tüm kazançlar üzerinden, % 50 si olan 4.000 000 TL ise işletme döneminde elde edilen kazanç üzerinden indirimli kurumlar vergisi yoluyla yatırımcıya geri verilebilecektir. Ancak yatırım döneminde indirim konusu edilecek tutar gerçekleştirilen yatırım harcaması tutarını aşamayacaktır.

6322 sayılı Kanunun 39 uncu maddesinde öngörülen ve 5520 sayılı KVK'nun 32/A maddesi kapsamında yatırım döneminde diğer kazançlar üzerinden katkı tutarı kullandırılmasına ilişkin düzenleme 01/01/2016 tarihinden (2016/8715 no'lu değişiklik) itibaren elde edilen kazançlara uygulanacaktır.

Yukarıda belirtilen yatırıma katkı oranları, yatırım ve işletme dönem oranları 31.12.2016 tarihine kadar başlanan yatırımlar için geçerlidir. 01.01.2017 tarihinden (2016/8715 no'lu değişiklik) sonra başlayan 5 nci bölge yatırımları kapsamında değerlendirilen maden istihraç yatırımları ve/veya maden işleme yatırımları için oranlar ilgili tarihte düşmektedir. Bu çerçevede yatırıma katkı oranı %30, kurumlar vergisi indirim oranı %70 ve uygulanacak kurumlar vergisi oranı da %6 olarak dikkate alınacaktır (Topaloğlu ve Ercan, 2012: 58).

3.4. Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği

Yürürlükte bulunan teşvik sistemi kapsamında, diğer bir teşvik unsuru olarak belirtilen ve yapılacak olan yatırımlarda istihdam edilecek işçilerin ücretleri üzerinden hesaplanan sigorta primi işçi ve işveren hissesinin belli bir kısmı ya da tamamının devlet tarafından karşılanmasına yönelik olarak 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun Ek 2 nci maddesinde değişiklik yapılmıştır.

Yapılan değişiklik ile yatırımlarda Devlet yardımları çerçevesinde Bakanlar Kurulunca belirlenen illerde yatırım teşvik belgesi kapsamında yapılacak yatırımlarda yatırımcılar üzerindeki istihdama ilişkin yükün azaltılması amaçlanmaktadır. 2012/3305 karar çerçevesinde 5 nci bölgede gerçekleştirilecek yatırımlara ilişkin istihdam edilen ve 31/12/2016 tarihine kadar (2016/8715 no'lu değişiklik) başlanılan yatırımlar için süre ve oranları 12. maddenin 2 nci ve 4 ncü fıkrasında açıkça belirtilmiş olup, 2012/1 no'lu tebliğ çerçevesinde uygulama detayları vurgulanmıştır. Bu bağlamda desteklenen yatımların süre ve oranları şu şekildedir;

Bölgeler	31/12/2016 tarihine kadar (bu tarih **dahil) başlanılan yatırımlar**	1/1/2017 tarihinden itibaren **başlanılan yatırımlar**
1	2 yıl	-
2	3 yıl	-
3	5 yıl	3 yıl
4	6 yıl	5 yıl
5	**7 yıl**	**6 yıl**
6	10 yıl	7 yıl

Kaynak: 2012/3305 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

Ayrıca, yararlandırılan sigorta primi işveren hissesi desteğinin tutarı, bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında desteklenen yatırımlarda sabit yatırım tutarının aşağıda belirtilen oranlarını geçememektedir.

	Bölgesel Teşvik Uygulamaları
Bölgeler	Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteğinin Sabit Yatırım Tutarına Oranı (%)
1	10
2	15
3	20
4	25
5	35
6	50

Kaynak: 2012/3305 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

Yukarıda da belirtildiği üzere 5. bölge kapsamında değerlendirilen maden sektöründeki istihdamlar, yedi yıl boyunca 2012/1no'lu tebliğin 14. maddesinde yer alan şartları yerine getirmek şartıyla sigorta primi işveren hissesi desteğinin sabit yatırım tutarına oranının % 35 olarak kullanacaklardır. (Resmi Gazete, 2012/3305: 12).

3.5. Faiz Desteği

Faiz desteği de katma değer vergisi ve gümrük vergisi muafiyeti gibi 2012/3305 sayılı kararname ile yürürlükten kaldırılan 2009/15199 sayılı kararname içinde yer alan ve geçmişte uygulanan bir destektir.

Yapılan düzenlemeye göre bölgesel teşvik uygulamaları ve stratejik yatırımlar ile AR-GE ve çevre yatırımları kapsamında desteklerden yararlanacak yatırımlar için bankalardan kullanılacak en az bir yıl vadeli yatırım kredilerinin teşvik belgesinde kayıtlı sabit yatırım tutarının yüzde yetmişine kadar olan kısmı için ödenecek faizin 5. bölgede yapılacak bölgesel yatırımlar için Türk Lirası cinsi kredilerde beş puanı, döviz kredileri ve dövize endeksli kredilerde iki puanı Bakanlıkça da uygun görülmesi

halinde, azami ilk beş yıl için ödenmek kaydıyla bütçe kaynaklarından karşılanabilmektedir (Resmi Gazete, 2012/3305: 11-1).

Ayrıca, bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında yapılacak yatırımlarda proje bazında sağlanacak faiz desteği tutarları 5. bölgede 700.-bin (yediyüzbin) Türk Lirasını geçemeyecek olup, Türk Lirası cinsinden kredilerde beş puanı, döviz kredilerinde ve dövize endeksli kredilerde ise iki puan olacaktır. Döviz kredisi ile gerçekleştirilecek yatırımlarda faiz desteği uygulaması, vade tarihindeki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası döviz satış kuru dikkate alınarak yapılacak olup, kullanılmış makine ve teçhizat için ve kamu iktisadi teşebbüsleri dahil kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının yapacağı yatırımlar için faiz desteği uygulanmamaktadır. Kullanılan kredilerin faiz, kâr payı veya anaparalarının yatırımcı tarafından itfa planlarında belirtilen sürelerde geri ödenmemesi halinde, yapılmayan ilk ödeme ilgili aracı kurum tarafından en kısa sürede Bakanlığa bildirilmekte ve Bakanlıkça faiz desteği ödemeleri durdurulmaktadır. Yatırımcının kredi geri ödeme yükümlülüklerini yerine getirdiğinin daha sonra ilgili aracı kurumca Bakanlığa bildirilmesi halinde, bildirimi takip eden dönemler için faiz desteği ödemeleri başlangıçta öngörülen ödeme tarihlerinde herhangi bir uzatmaya gidilmeksizin tekrar başlatılmaktadır. Kredi geri ödemesine ait yükümlülüklerin yeniden aksaması halinde ise faiz desteği ödemesine son verilmektedir. Kararda Teşvik belgesi kapsamındaki yatırımın başka bir yatırımcıya devredilmesi durumu da öngörülmüştür. Bu çerçevede teşvik belgesinde öngörülme şartıyla ve aracı kurumca da uygun görülmesi halinde, yeni yatırımcı için eski itfa planındaki vade, miktar ve benzeri şartlar değiştirilmeksizin bakiye kredi için düzenlenecek yeni itfa planına göre faiz desteği ödenmesine devam etmek zorundadır, aksi takdirde faiz desteği uygulaması durdurulmaktadır (Topaloğlu ve Ercan, 2014: 67).

Faiz desteği ödemesinin yapılabilmesi için 2012/1 no'lu tebliğin 13. maddesi, 4. fıkrasının a ve b bentlerine göre 31/05/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu uyarınca Türkiye genelinde Sosyal Güvenlik Kurumuna muaccel olmuş prim ve idari para cezası borçlarının bulunmadığının veya tecil ve/veya taksitlendirildiğinin ya da yapılandırıldığının ve yapılandırmanın bozulmadığının, 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 22/A maddesi uyarınca Maliye Bakanlığı tahsilat dairelerine müracaat tarihinden önceki on beş gün içerisinde vadesi geçmiş borcunun olmadığının tevsik edilmesi gerekmektedir. Yukarıda belirtildiği üzere muacceliyet durumu belgelendirilmediği takdirde faiz desteğinden yararlanması söz konusu olmayacaktır. Bakanlıkça faiz desteği ödemelerinin vadeyi takip eden ayın sonuna kadar yapılması esas olup, hazine nakit dengesi veya diğer zorunlu

haller nedeniyle ödeme tarihinde Bakanlıkça değişiklik yapılabilmektedir (BKK, 2012/1: 13/4-a).

4. TEŞVİK SİSTEMİNDE 2015 ve 2016 YILLARINDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLERİN MADEN SEKTÖRÜNE ETKİLERİ

4.1. Teşvik Sisteminde 08.04.2015 tarihli 29320 sayılı Resmi Gazete'de 2015/7496 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar'ın etkileri

1. Gümrük vergisi muafiyeti açısından 2012/3305 sayılı Kararın 9. maddesinin altıncı fıkrasında "Teminatla İthalat" işlemlerine ilave süre getirilmiştir. Teminatla ithalatta bir defada verilebilecek teminat süresi altı ay olup, sürenin başlangıç tarihi eşyanın serbest dolaşıma giriş tarihidir. Bu süre içerisinde teşvik belgesini düzenlenmemiş olanlar, süre bitimini müteakip üç ay içerisinde süre uzatımı için doğrudan Gümrük ve Ticaret Bakanlığına müracaat edebileceklerdir. Verilecek ek sürenin başlangıcı bir önceki sürenin bittiği tarih olarak kabul edilecektir. Teminatla ithalat işlemi yapılmış, ancak öngörülen süre içerisinde süre uzatımı için müracaat edilmemiş ve teminatı henüz irat kaydedilmemiş olan yatırımlara ilişkin iki ay süre uzatımı talebi hakkı söz konusu değişiklik ile getirilmiştir.
2. Kararın öncelikli yatırım konuları başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasına (o) bendi eklenerek Maden Kanununa istinaden düzenlenmiş geçerli "Arama Ruhsatı veya Sertifikasına" sahip yatırımcıların ruhsat sahalarında yapacağı maden arama yatırımları teşvik kapsamına alınmıştır.
3. Kararın Sigorta primi işveren hissesi desteği başlıklı 12. maddesinin yedinci fıkrasına ek yapılarak, maden arama yatırımlarında sigorta primi işveren hissesinin asgari ücrete tekabül eden kısmının Bakanlıkça karşılanabilmesine tamamlama vizesi yapılmadan önce de başlanabilme imkanı tanınmıştır.
4. Karara istinaden düzenlenen teşvik belgeleri kapsamında 01/01/2015 ile 31/12/2016 tarihleri arasında gerçekleştirilecek yatırım harcamaları için indirimli gelir veya kurumlar vergisi, hesaplanacak yatırıma katkı tutarına mahsuben, gerçekleştirilen yatırım harcaması tutarını aşmayacak şekilde ve toplam yatırıma katkı tutarının 5. Bölgede yüzde yetmişini geçmemek üzere yatırım döneminde yatırımcının "diğer faaliyetlerden olan elde edilen kazançlarına" da uygulanabilme imkanı getirilmiştir (Resmi Gazete, 2015).

4.2. Teşvik Sisteminde 08.04.2016 tarihli 29678 sayılı Resmi Gazete'de 2016/8715 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar'ın etkileri

1. Kararın Sigorta primi işveren hissesi desteği başlıklı 12. maddesinin 2. fıkrasındaki yatırım sürelerini belirten tarihler şu şekilde değiştirilmiştir. İkinci fıkrada yer alan "31/12/2015" ibaresi "31/12/2016" olarak; yine aynı fıkrada yer alan "01/01/2016" ibaresi ise "01/01/2017" olarak aşağıdaki şekilde değiştirilerek, maden yatırımlarında 2016 sonuna kadar yapılan yatırımlardaki destek süresi 7 yıl olarak belirlenmiştir.
2. Yine ilgili kararın "Vergi indirimi" başlıklı 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "31/12/2015" ibaresi"31/12/2016" olarak aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. Söz konusu düzenleme ile 5. bölge için destekleri kapsamında bulunan maden yatırımlarına yönelik %40 yatırıma katkı oranından ve %80 kurumlar vergisi indirim oranından bir yıl daha faydalanma imkanı getirilmiştir.
3. Karara geçici maddeler eklenmiş olup, bu maddelerden altıncı madde "güvenlik sorunları yaşayan" bölgelerde bulunan madenler için önem arz etmektedir. Geçici madde 6'ya göre, güvenlik sorunları nedeniyle yarım kalan veya tamamlanamayan yatırımlardan 01/06/2015 tarihinden önce düzenlenen ve bu tarihi itibarıyla süresi devam eden Yatırım Teşvik Belgeleri kapsamındaki yatırımların tamamlanabilmesini teminen belgede öngörülen orijinal süreyi geçmemek üzere talep edilmesi halinde ilave süre verilebilecektir. (Resmi Gazete, 2016)

5. MADEN KANUNU GEREĞİNCE YAPILACAK BAZI HARCAMALAR İLE MADENCİLİK SEKTÖRÜNE VERİLECEK KREDİLERE İLİŞKİN ESAS VE USULLER HAKKINDAKİ YÖNETMELİK İLE GETİRİLEN DÜZENLEMELER

5.1. Genel Bilgiler

Söz konusu destek 3154 sayılı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun ile 3213 sayılı Maden Kanunu uyarınca Madencilik Sektöründe arama, teknolojik araştırma, geliştirme, proje, tesis, altyapı, istihsal ve ihracat konularında finansman kredisi vermek, yapılacak her türlü yerinde inceleme masraflarını karşılamak ve Bakanlar Kurulu tarafından alınacak karar doğrultusunda madencilik sektörünü destekleme ödemelerinde bulunmak amacıyla, Bakanlık bütçesinde açılacak özel tertiplere kaydedilecek ödeneklerden yapılacak harcamaları kapsamaktadır (Resmi Gazete, 14.06.2012 tebliğ: 1).

Uygulama sürecinde kredi talepleri, kredi talep formlarına uygun olarak Maden İşleri Genel Müdürlüğü'ne yapılmaktadır. Kredi talebi tek ruhsat sahası ya da birden çok ruhsat sahası için yapılabilecek olup, aynı ruhsat sahası için yalnız bir kredi türü kullandırılabilir. Kullandırılan kredinin tamamı geri ödenmeden aynı ruhsat sahası için yeni bir kredi talebi yapılamamaktadır. Bununla birlikte, "Maden Araştırma Geliştirme Kredisi" hariç diğer kredi taleplerinde işletme ruhsatı aranır. Faiz ödemeleri ise, 1.dilimin kullanıldığı tarihten itibaren 6.ayın sonunda başlamak üzere her 6 ayda bir yapılır ve diğer dilimlere ait anapara ve faiz geri ödemeleri de 1.dilim geri ödemeleri ile birleştirilerek aynı tarihlerde yapılır. Tahsis edilen kredinin, kullandırılacak her dilimi için ayrı ayrı ve ait olduğu dilimin kullandırılması aşamasında ilgili dilim miktarının 1,2 katı tutarında banka teminat mektubu istenmektedir. Yapılan mali ve teknik kontrollerde verilen kredinin projeye uygun olarak kullanılmadığı ve kredi şartlarına uyulmadığı tespit edilirse, kredi borçlarının tamamı borcun verildiği tarihten itibaren o yıl için uygulanan en yüksek ticari kredi faizi değerinden faiz tahakkuk ettirilerek geri alınır. Söz konusu durum çerçevesinde bu tip uygulamada bulunanların yeni kredi talepleri kabul edilmemektedir.

Maden Kanunu Gereğince Yapılacak Bazı Harcamalar ile Madencilik Sektörüne Verilecek Kredilere İlişkin Esas ve Usuller kapsamında madencilik sektörüne verilecek kredilerle ilgili başvuru taleplerini değerlendirmek, uygun görmek veya reddetmek ve bu konulardaki gerekli işlemleri yapmak üzere Madenciliği Teşvik, Destekleme ve Kredi Komisyonu oluşturulur. İlgili Komisyona sunulmak üzere Proje Değerlendirme Raporları hazırlanır ve kredilerin tahsislerine Komisyon'ca karar verilir. Programa alınan ve gerekli şartları yerine getiren madencilere verilecek krediler, ilgili tahakkuk dairesince hazırlanarak Bakanlık Bütçe Dairesi Başkanlığı ve Merkez Saymanlık Müdürlüğü'ne intikal ettirilmektedir. Tahakkuk Müzekkeresi ve ekine ayrıca "Komisyon Kararı" eklenerek ilgili tertiplere gider kaydedilmek suretiyle bu işleri yürütmekle görevli bankaya aktarılmaktadır (Resmi Gazete, 14.06.2012 tebliğ: 8-d/e).

5.2. Kredi Türleri

5.2.1. Maden Araştırma Geliştirme Kredisi

Maden araştırma ve geliştirme kredisi, ruhsat sahası içerisinde maden rezervinin ve diğer özelliklerinin tespiti ve projelendirilmesi amacına yönelik olarak sondaj, jeofizik araştırma ve bunun gibi diğer teknolojik çalışmaların yerine getirilmesi için yapılacak etüt bedelinin %50'si tutarına kadar verilebilmektedir. Ancak, söz konusu etütlerin Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü'ne yaptırılması halinde kredi tavanı, Komisyon'ca etüt bedelinin % 75'ine kadar arttırılabilmektedir. Kredinin vadesi azami 3

yıl olup, süresi ve geri ödeme durumu Proje Değerlendirme Raporu'na göre Komisyon'ca belirlenir. Faiz oranı, T.C. Merkez Bankasınca aylık belirlenen değişken faiz oranının en az 15 puan altında olmak üzere Komisyon'ca tespit edilir. Kredi, yapılacak etütlerin terminine uygun olarak Komisyon'ca tespit edilecek dilimler halinde kullandırılmakta olup, bir sonraki ödeme dilimi faaliyet gerçekleşmeden yapılmamaktadır. (Resmi Gazete, 14.06.2012 tebliğ: 8-a)

5.2.2. Tesis, Tevsii ve Yenileştirme Kredisi

Söz konusu kredi türü, talep konusu maden ile ilgili tesis, tevsii ve yenileştirme yatırımları ile bunların altyapılarında (yol, su elektrik) kullanılmak üzere açılabilecektir. İlgili kredinin miktarı, süresi ve ödemesiz dönemi düzenlenecek Proje Değerlendirme Raporuna göre Komisyon'ca belirlenmektedir. Kredinin vadesi azami 5 yıl olup, faizi T.C. Merkez Bankası'nca aylık belirlenen değişken faiz oranının en az 5 puan altında olmak üzere Komisyon'ca tespit edilir. Kredi, yatırım termin planına uygun olarak Komisyon'ca tespit edilecek dilimler halinde kullandırılmakta olup, bir sonraki ödeme dilimi faaliyet gerçekleşmeden yapılmamaktadır. (Resmi Gazete, 14.06.2012 tebliğ: 8-b)

5.2.3. İşletme Kredisi

Maden işletmelerinde karşılaşılan "işletme sermaye yetersizliğine" destek olmak amacıyla verilebilmekte olup, bu kredinin vadesi azami 3 yıldır. Söz konusu kredinin miktarı, vadesi ve ödemesiz dönemi Proje Değerlendirme Raporu'na göre Komisyon'ca tespit edilmektedir. Kredinin faizi T.C. Merkez Bankası'nca aylık belirlenen değişken faiz oranının en az 2 puan altında olmak üzere Komisyon'ca tespit edilmekte ve kredi defaten veya dilimler halinde kullandırılmaktadır (Resmi Gazete, 14.06.2012 tebliğ: 8-c).

5.2.4. İhracat Kredisi

İhracat kredisi, maden ihracatında bulunan işletmelerin finansman ihtiyaçlarını karşılamak üzere, belirli şekil ve şartlarda kullandırılabilmektedir. Bunlar ihracata hazırlık kredisi ve akreditifi açılmış veya vesaik karşılığı ihracat kredisi çeşitlerinden oluşmaktadır. İhracata hazırlık kredisi, ihracata yönelik olarak bağlantısı yapılmış madenin üretim süresindeki finansmanını temin için tahsis edilebilir. Kredi miktarı yurtdışı taşımacılığı hariç tutulmak üzere Proje Değerlendirme Raporunda hesaplanan işletme giderlerinin azami %50'si kadardır ve kredinin vadesi azami 1 yıldır. Akreditifi açılmış veya vesaik karşılığı ihracat kredisi ise, akreditifi açılmış veya vesaik karşılığı ihraç edilecek madenin ihraç süresine kadar geçecek süre için finansmanın temini amacıyla kullandırılabilmektedir. Kredi miktarı "yurtdışı taşımacılığı" hariç tutulmak üzere Proje Değerlendirme Raporunda hesaplanan işletme giderlerinin azami

%50'si kadardır ve kredinin vadesi azami 6 aydır. Bu kredinin faiz oranı T.C. Merkez Bankası'nın aylık belirlediği değişken faiz oranının en az 10 puan altında olmak üzere Komisyon'ca tespit edilmekte olup, açılacak kredinin tamamı bir defada kullandırılabilmektedir (Resmi Gazete, 14.06.2012 tebliğ: 8-d).

5.2.5. Stok Kredisi

İç ve dış piyasa şartları nedeniyle kısa vadede ürününü pazarlamakta güçlük çeken madencilere malın piyasaya sürülmesi, stoklama maliyeti, nakliye ve ambalaj vs. masraflarını karşılamak üzere belirtilen alanlarda verilebilen bir kredi türüdür. Bunlar ihracata yönelik stok kredisi ve yurtiçi stok kredileridir. Söz konusu kredi türlerinden ihracat yönelik stok kredisi, ihraç edilmek üzere üretilip stoklanmış madenler için tahsis edilebilir. Bu kredinin miktarı stok değerinin azamı %40'ı kadar olup, azami vadesi 6 aydır. Yurtiçi stok kredisi ise, yurt içinde tüketilecek madenler için tahsis edilebilir. Kredi miktarı stok değerinin %20'si kadar olup, vadesi azami 6 aydır. Faiz T.C. Merkez Bankası'nca belirlenen değişken faiz oranından yüksek olmamak üzere, Komisyon'ca belirlenir. Açılan kredinin tamamı bir defada kullandırılabilmektedir (Resmi Gazete, 14.06.2012 tebliğ: 8-e).

6. TEŞVİK SİSTEMİ KAPSAMINDA MADENCİLİK SEKTÖRÜ ÖZELİNE YÖNELİK İYİLEŞTİRİLMESİ TAVSİYE EDİLEN KONULAR

Bilindiği üzere madencilik sektörüne yönelik teşvikler 2012/3305 sayılı kararın 17/g maddesine istinaden V. bölge kapsamına alınmıştır. Söz konusu maddeye göre "Maden istihraç yatırımları ve/veya maden işleme yatırımları (4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanununda tanımlanan I. grup madenler ve mıcır yatırımları ile İstanbul ilinde gerçekleştirilecek istihraç ve/veya işleme yatırımları hariç) öncelikli yatırım konuları" kapsamında değerlendirilmektedir. Bu çerçevede öngörülen maden yatırımları önemli bir istihdam kaynağı yaratmaktadır. Küresel rekabetin ve ekonomik krizlerin etkin olduğu günümüz koşullarında maden sektörüne VI. bölge teşvikleri kapsamında olan "Gelir Vergisi Stopaj" desteği önemli bir katkı sağlayacaktır. Tavsiye edilen desteğin 2012/3305 sayılı kararın 14 ncü maddesine yer alan şartlar kapsamında değerlendirilerek, yatırımın kısmen veya tamamen faaliyete geçtiği tarihten itibaren 10 yıl süreyle verilecek muhtasar beyanname üzerinden tahakkuk eden vergiden terkin edilmesi yerinde olacaktır.

Madencilik sektöründe yatırımın doğası gereği vazgeçilmez ihtiyaçlar bulunmaktadır. Bu doğrultuda ilk yatırım maliyeti arasında önemli bir yer tutan şantiyelerdeki prefabrik binalar, konteynırlar, korunaklar ve büyük iş makinaları için yapılan bakım-servis binaları gibi

yatırımlar, teşvik belgesi dahilinde değerlendirilmemekte ve üretim dışı yatırımlar olarak 2012/3305 sayılı karar çerçevesinde teşvik kapsamına alınmamaktadır. Madenler bulunduğu yerde istihraç edilebileceği gerçeğinden hareketle, bu tür yatırımların teşvik kapsamına alınması yerinde olacaktır. Ayrıca, söz konusu yatırımlar işletmeler açısından ayrı bir vergisel avantaj yaratabilecektir. Bu çerçevede ilk yatırım maliyetine etki eden söz konusu harcamalar teşvik belgesine ilave edildiğinde yatırıma katkı oranını arttırarak, 5520 sayılı KVK 32/A gereğince indirimli kurumlar vergisi uygulanmak suretiyle önemli bir vergi avantajı sağlayabilecektir. Bu yüzden bahsedilen yatırımların 20012/3305 sayılı karar çerçevesinde yatırım teşvik kapsamına alınması, madenlerin etkin bir şekilde değerlendirilmesi açsından faydalı olacaktır.

2012/3305 sayılı kararın 2-b maddesinde belirtilen AR-GE tanımı "madencilik sektörü" de dikkate alınarak genişletilmelidir. Bu çerçevede 08.04.2015 tarihli 29320 sayılı Resmi Gazete'de 2015/7496 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Kararda değişiklik yapılmıştır. Fakat söz konusu değişiklik belirli maden gruplarında yer alan arama ruhsat ve sertifikasına sahip yatırımcıların yapmış olduğu maden arama yatırımlarına destek sağlamaktadır. Maden arama yatırımları 3213 sayılı Maden Kanunun göre arama ruhsatı veya sertifikasına sahip bütün maden yatırımcılarının ihtiyacadır. Bu bağlamda madencilik sektöründe tevsik edilebilen önemli miktarda maden arama giderleri bulunmakta olup, AR-GE çalışmalarına yönelik madencilik sektörüne özgü birçok harcama bulunmaktadır. Kararın 17. maddesinin g bendinde öncelikli yatırım konuları çerçevesinde değerlendirilen maden sektörü için bu ve benzer çalışmaların tüm madenler için genişletilerek destek kapsamına alınması gerekmektedir. Çünkü madencilik sektöründe, sondaj, similasyon, karot, gps ve diğer AR-GE'ye yönelik teknolojisi ve maliyeti yüksek birçok harcama ve yatırım yapılmaktadır. Belirtilen harcamaların her aşaması tevsik edilse bile ilgili hüküm uyarınca yine de teşvik kapsamına dahil edilememektedir. Yukarıda da belirtildiği üzere ilave bir düzenleme yapılıp, maden sektörüne özgü AR-GE tanımının genişletilmesi, maden arama yatırımlarının tüm madenler için teşvik kapsamına dahil edilmesi sektörün geleceği açısından çok büyük önem arz etmektedir.

2012/3305 sayılı kararın 11. maddesinde yer alan faiz desteği başvuru sürecinde işletmeler, yatırım süresince her yeni başvuruda birden fazla aracı kuruma (bankaya) talepte bulunamamaktadır. Bu durum da işletmeler aleyhine haksız rekabet ortamı oluşturmakta ve hatta faizlerin yükselmesi durumunda hazine zararına sebebiyet verebilmektedir. Söz konusu durum çerçevesinde 2012/1 no'lu tebliğin 13. maddesinin 3. fıkrasında yer alan "aracı kurum ile çalışma zorunluluğu" yeniden

düzenlenmelidir. Ayrıca, Ekonomi Bakanlığı Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü ile bankalar arasındaki protokolde yeni düzenlemeler yapılarak işletmelere faiz desteği süresince farklı aracı kurum ile çalışma imkanı verilmelidir. Bunun yanında, faiz desteği oran ve tutarları günün gerçeklerine uygun olarak arttırılmalıdır.

2012/3305 sayılı Kararın 15. maddesinin 6. fıkrasında rödovans sözleşmelerine bağlı olarak yapılan yatırımlar vergi indirim desteğinden yararlanamamaktadır. Maden sektörü özelinde ruhsat sahalarına yönelik ihale, satış ve devir işlem maliyet ve süreçlerinden dolayı rödovans sözleşmeleri çok sıklıkla kullanılmaktadır. Sektörün genel yapısında birçok maden türünde bu tür işlemler ilave yatırımlar ile gerçekleştirilmektedir. Maden yatırımları ve ruhsat işlemleri incelendiğinde birçok yatırımın rödovans sözleşmeleri çerçevesinde sonuçlandırıldığı gözlemlenecektir. Madenciliği ve bu kapsamda yapılacak ilave yatırımları teşvik etmek adına rödovans sözleşmesine bağlı olarak yapılan yatırımların vergi indirim desteğinden faydalandırılması yerinde olacaktır.

SONUÇ

Madencilik, yüzyıllardır uygarlıkları şekillendiren önemli faktörlerden biri olmuştur ve madenler hayatın tüm aşamalarına sirayet etmiş bulunmaktadır. Madenlerin bu kadar önemli bir kapsam alanı olduğu düşünüldüğünde insan hayatı için vazgeçilmez unsurlar arasında olduğu bir gerçektir. Ülkemiz de doğal kaynaklar açısından dünya çapında öneme haiz bulunmaktadır. Ancak ülke ekonomisinde madenciliğin önemi analiz edildiğinde hak ettiği yeri ve desteği alamadığını görmekteyiz. Fakat madencilik sektörüne katkı sağlamak ve geliştirmek adına yürürlükte bulunan teşvik sistemi sayesinde çok ciddi adımlar atılmıştır. 2012/3305 sayılı karar ve 2012/1 no'lu tebliğ ile madenlerin ülke ekonomisinde ayrıcalıklı bir yerde bulunduğu vurgulanmıştır. Karar ve tebliğ uygulama potansiyeli olarak önemli hareket kabiliyetine sahip olmakla birlikte yorum aşamasında birtakım olumsuzlukların yaşandığı bir gerçektir.

Hem var olan olumsuzlukları gidermek hem de maden sektörüne sağlanan avantajları arttırmak için mevcut teşvik sisteminin günün ihtiyaçları doğrultusunda revize edilmesi yerinde olacaktır. Yapılacak iyileştirmeler sayesinde maden sektörüne küresel çerçevede önemli rekabet imkanı sağlanacak olup, madenlerimizin ülke ekonomisine ve istihdama döngüsü hızlandırılmış olacaktır. Bu kapsamda kaynaklarımızı etkin ve verimli olarak kullanmamız, kalkınma ve büyümeyi devam ettirebilmemiz ülkemize katma değeri yüksek maden yatırımları kazandırmaktan geçmektedir. Yatırım sürecinde, 2012/3305 sayılı karara ilişkin mevcut teşvik sistemi çerçevesinde olduğu gibi öncelikli yatırım konuları madencilik sektörü lehine

genişletilerek desteklerin arttırılması sağlanmalıdır. Bu çerçevede maden sektörüne yönelik olarak yapılacak yatırımlara sermaye akışı sağlanabilir ve sürdürülebilir madenciliğin önü açılabilir.

KAYNAKÇA

Giray, F. (2008), *Vergi Teşvik Sistemi,* (1. Baskı), Bursa: Ezgi kitabevi.

Gökmen, S. (2012). Yatırım Teşviklerinde Yeni Dönem Başlıyor. *Vergi Sorunları Dergisi, 286,* 137-148.

İncekara, A. (1995). Türkiye'de Teşvik Sistemi: Genel Değerlendirme, *İTO Yayınları,1995-10*, 8-9.

Joong-Wan Cho, (2013). Foreign Direct Investment: Determinants, Trends in Flows and Promotion Policies, *Business Management Dynamics*, 2 (69), 106-107.

Kaymak, H. (2005). Yabancı Doğrudan Yatırımları Artırmak için Teşvikler Gerekli ve/veya Yeterli Mi?. *Maliye Dergisi, 149,* 10-11.

Küçüker, C. (2000). Teşvik Teorisi: Ekonomi Argümanlar ve Endüstri Politikaları. *Türkiye Ekonomi Kurumu, 35,* 135-136.

Kokko, Ari ve Magnus, Blomström. (2003). The Economics Of FDI Incentives. *Political Economy of International Business, 168,*5-6.

Kurumlar Vergisi Kanunu. (2006*). T.C. Resmi Gazete, 26205,* 21 Haziran 2006.

Maden Kanunu. (1986). *T.C. Resmi Gazete, 18785,* 04 Haziran 1986.

Maden Kanunu Gereğince Yapılacak Bazı Harcamalar ile Madencilik Sektörüne Verilecek Kredilere İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Tebliğ, *T.C. Resmi Gazete, 24785,* 14 Haziran 2002.

Topaloğlu, M. (2011*). Maden Hukuku*, Adana: Karahan Kitabevi Yayınları, 978-605-4454-05-1.

Topaloğlu, M., Ercan, T. (2012). Madencilik Sektöründe Yeni Teşvik Uygulamaları. *Legal Hukuk Dergisi, 119,* 49-65, ISSN 1303-9210.

Topaloğlu, M., Ercan, T. (2013). Yeni Teşvik Sistemi ve Değişikliklerin Madencilik Sektörüne Uygulanması. *Sektör Maden Dergisi, 46,* 58-61.

Topaloğlu, M., Ercan, T. (2014). Teşvik Sisteminde 09.05.2014 ve 06.08.2014 Tarihli Değişikliklerin Madencilik Sektörüne Etkileri. *Türkiye Madenciler Derneği: Sektörden Haberler Bülteni, 53,* 62-68.

Tuncer, S. (2009). Dört Bölgeli Yeni Yatırım Teşvik Sistemi. *Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi,69,*

http://www.lebibyalkin.com.tr/dergi_icerik_p.asp?dicerik_id=124 (28 Nisan 2016'da ziyaret edildi).

Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar. (2012/3305). *T.C. Resmi Gazete 28328*, 19 Haziran 2012.

Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar. (2012/1). *T.C. Resmi Gazete 28329*, 20 Haziran 2012.

Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar. (2015/7496). *T.C. Resmi Gazete 29320*, 08 Nisan 2015.

Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar. (2016/8715). *T.C. Resmi Gazete 29678*, 08 Nisan 2016.

Yavan, N. (2011). Bölgesel Teşviklerin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Ampirik Bir Analiz, *Ekonomik Yaklaşım Dergisi, 22 (81)*, 65-70.